

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد: محمد هادیان، ۱۳۹۵

بررسی قاعده الحاکم ولی الممتنع در فقه و حقوق

یکی از ویژگیهای اساسی و پایه‌ای دین اسلام بویژه در مذهب تشیع، رویکردی پژوهشی حوزه فقه و حقوق است، از جمله ابعاد اساسی فقه و حقوق بحث قواعد است؛ قواعد نشانگر مسولیت تمام و همه جانبه دین اسلام در همه شوون زندگی است. از جمله‌ی این قواعد پژوهشی، قاعده الحاکم ولی الممتنع است. این تحقیق با روش تحقیق اسنادی تحلیلی درصدد است گستره کاربردی قاعده مورد بحث را در بعد فقهی و حقوقی تبیین کرده و عنوان نماید که قاعده الحاکم ولی الممتنع می‌تواند یک قاعده شناخته شده باشد، و توانایی لازم در فقه و نیز در حقوق دارد و دارای کلیت، شمولیت و مصداق‌پذیری بالایی است، به طوری که در جهت تعیین خروجی کار قاضی، حاکم یا ولی دارای حق و تو می‌باشد، با این وجود در صورت نادیده گرفتن این حق، نهادهای اجتماعی (مثلاً خانواده) و جامعه بدون این قاعده دچار بحران می‌شود. همچنین این پژوهش به این نتیجه دست یافته است اولاً فقه و حقوق در استفاده از این قاعده دارای نوعی هم پوشانی بوده، هر چند که به تصمیم‌گیری قاضی، موضع فقه می‌چربد، دوماً بین قواعد نیز نوعی رابطه متقابل (بین قاعده لاضرر و قاعده الحاکم ولی الممتنع و بین قاعده اخیر و قاعده عسرو حرج) وجود داشته که این رابطه خود مدخل ورود به احراز مشروعیت آنهاست، و این رابطه متقابل خط بطلانی بر ادعاهای است که قواعد فقهی را پراکنده و بی‌کارکرد جلوه می‌دهند.

کلیدواژه‌ها: فقه، حقوق، حاکم، ولی، ممتنع، قاعده.

شماره‌ی پایان‌نامه: ۱۲۷۲۰۴۰۷۹۳۲۰۳۷

تاریخ دفاع: ۱۳۹۵/۰۷/۱۵

رشته‌ی تحصیلی: الهیات و معارف اسلامی

دانشکده: علوم انسانی

استاد راهنما: دکتر محسن ولایتی

M.A. Thesis:

check formula borgomaster yet recusant to
jorisprudence and law

Abstract :But abstained in the ruling law and jurisprudence

One of the basic features of Shiite Islam , especially in the field of jurisprudence and legal research approach . one of the fundamental aspects of the rules of law and jurisprudence is

the rules of responsibility for all and all-encompassing indicator of Islam in all aspects of life . including the management rules Hakim rule but is abstained . This research is intensens scope of application of research method analytical documents discussed at the nextrule of low and legal explanation Hakim rule but a rule that can be known almmth and raced in jurisprudence , as well as eligibility and applicable law and has universality and high flexibility . so that in order to determine output but veto-wielding ruler or judge and is however if ignoring the right to social institutions (eg family) and the society without the rule is in crisis . the study concluded that firstly jurisprudence and law in the application of this rule has been an overlape although the decision of the judges position is stronger low . secondly the rules of a mutual relationship (between the base and the base layer Hakim loss , batter and the rule of hardship rule) which will establish the legitimacy of their relationship to their entry and this reaction belies the claim that the legal rules are dispersed and function effects.